

‘Abdallāh und Muhammad-i Samī‘ :

Taršīh al-bayān fi tawdīh āyāt al-qu’ān
(verfaßt zwischen 1155 H. und 1183 H.).

(76) ... حمد بچه خالق را سزااست که مرآت ضمیر منیر انسانرا در
توشیح و ترشیح حفظ آیات ینبات کلام مجید ربّانی ... صیقل و جلا داده ... (8a)
... اما بعد چون بتاریخ شهر ... ذی الحجة ... سنّة الف و مائة و خمسة و خمسين من
هجرة النبى ... از طرف فضلاى و حید الدهر ... معصومۀ ماوران حفظها الله عن
طوارق الحدیثان نسخه موسوم به ترتیب زینا ... از تألیف هدایت توصیف مرحوم
ببرور حقایق دثار حافظ محمد افندی مفتی و اردار حرّسها الله عن نشر الاشرار
مشمول بر تقریر و تبیان و ترصیح آیات ینبات کلام مجید ربّانی و تسطیر و تبیان
و تقطیع کلمات سوره برهان قاطع سبحانی بخدمت باقر ... المفاخر بعنايات الرحمن
افندی ولی النعمی خالد پاشا پسر الله اموره حیت ما یتوجه و یشاد رسیده الحق
نسخه غریب و ترتیب (8b) بس عجیب ... بود اما بجهة اینکه قوانین تألیف او
بلفظ ترکی ارتسام یافته بود اثر خلق ولایت آن شاه ... مشحون الفاظ آنرا
فهوم نمی نمودند لهذا ... داعیان دولتخواه مطیع عبد الله و محمد سمیع و هما من
اولاد المشایخ الکبار الرفیع الذی ینتسبون الی صحابة الرشید الذی هو خالد
ابن الولید ... را با نشر آتش شرح مفرح کرای مأمور فرموده بلفظ ذری (8c)
که آهقن لغات است ترکیب و ترتیب داده باعث بهره مندی اهل انام
و طلب این ایام گردد و در بعضی رموز و اشارات که فی الجمله اجمالی داشته
خاطر ... آن شاه ... با اصلاح و تیسیر آنها مائل می بود سعی و اقدام نمایند ،
هرچند بعلت قلت علم و فطرت خاطر و تفرنگی حواس و تشتتی اساس فقیران
را چندان استعداد و مهارتی نبود که تا این مرتبه ترک ادب نموده مرتکب دست
انداز آن کتاب گردند لیک چون امتثال امر لازم الاذعان آن امیر خسرو نظیر
از جمله تحتّمات بود حسب الوسع شروع بتقدیم خدمت مأموره نمودند ... (9a)
... بدان ارشاد الله فی الدارین مؤلف اصل رحمه الله بنای قواعد و قوانین این
کتاب را بدون اتمام مطالب و عدم وضع ابواب و توضیح کلمات آیات ما فی الكتاب
گذاشته بود ، داعیان کثیر الرجا بوفق ترتیب حروف هیجا (8d) بنای وضع آنرا
سهولت علی الطلاب بجهت مطالب و ابواب مع تحریر لفظ « مع » و اظهار اسماء
حروف ترتیب و تفصیل داده ... و وصیت مؤلف مرحوم را نیز بجای آورده
اسماء سوره و ابواب را مع مطالب کلد الباب برنگ سرخ و سبز نمایان و بخط
واضح و جلی باحسن بیان مرقوم نموده ... و آنرا (ای این کتاب) ترشیح البیان

في توضيح آيات القرآن نام كريم ...

Schluss: (252 b) ... توبه يهلكون أنفسهم شعراء يهيمون

Kolophon: الحمد ... قد وقع الفراغ من ترتيب كتاب ترشيح البيان
الذي ألفت (sic) في توضيح آيات القرآن يوم السبت سابع شهر المبارك
الرمضان (sic) على حسب إشارة أمير الزمان ... وارث عدل الفاروق ومملكت
السليمان ابن المبرور المغفور الخالد في الجنان ... عبد الرحمن (radist) بيك
ادام الله عمره ... وأنا الفقير ... عطار ابن المغفور المرحوم شيخ محمد الراجعي الدهودي
الاردلاني ... سنة 1183

Alphabetischer Wortindex zum Koran mit jeweiliger
Angabe der ganzen Stelle, beginnend mit Alif (al-mamdūda)
وآبؤكم وابتأؤكم, schließend mit Yā'. Wie die Einleitung mitteilt,
war das ursprüngliche Werk türkisch und stammte aus der Feder
des Mufti von Wārdār Hāfiḡ Mahmūd Efendi. 1155 H. gelangte
die Kopie an Hālid Pāsā, der es ins Persische übersetzen, ver-
vollständigen und verbessern ließ von den beiden Brüdern(?) Abdallāh
und Muhammad Samī, deren Stammbaum auf Hālid f. al-
Walid zurückgehen soll, und die ihrer Region den obengenann-
ten Titel gaben. Das türkische Grundwerk hieß Tartīb-i zibā.
Das Werk scheint nur in diesem einen Exemplar vorzuliegen.

C. A. Storey: Pers. Lit. 1, S. 53 Nr. 88 nennt Tartīb-i zibā.

Hds. vollendet Samstag Ende Ramadān 1183 H.

Schreiber Ḥār b. Šayḡ Muhammad ar-Rāfi ad-Dar-
hardi al-Ardalāni für Abdarrahmān Beg.

252 Blatt; 17 f.; 26 $\frac{1}{2}$: 17 $\frac{1}{2}$; 20 : 11 $\frac{1}{2}$. Größeres,
sehr deutliches, voll vokalisiertes, rot überstreichenes,
hochschäftiges, gefälliges Nashī. Stellenangabe rot,
grün überstreichen. Persische Bemerkungen kleiner.

Buchstabenüberschriften grün. Das Persische in Nastā-
liq. Folgeweiser. Bl. 1 b - 5 a sauberes Inhaltsver-
zeichnis. Stack mitgenommener Lederband.